

BARIERY WZROSTU INNOWACYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE NA PRZYKŁADZIE FIRM SEKTORA MSP

Agnieszka Biernat-Jarka, Ewa Grzymska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Streszczenie. W artykule przedstawiono czynniki utrudniające rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw, a także omówiono bariery wprowadzania innowacji w Polsce. Zwrócono uwagę, iż problemy z wprowadzaniem innowacji wynikają z niskiego poziomu zatrudnienia w sektorach gospodarki opartej na wiedzy, słabej integracji środowisk gospodarczych i naukowych, braku specjalistów wdrażających procesy innowacyjne, a także ograniczeń finansowych. Bariery zastosowania innowacji procesowych czy produktowych opisano na przykładzie firm sektora MSP prowadzących działalność na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Badania obejmujące 61 przedsiębiorców przeprowadzono w 2007 r. na podstawie kwestionariusza wywiadu. Pokazały one, iż główną barierą wprowadzania innowacji były ograniczenia finansowe, bariery prawne i przepisy podatkowe.

Słowa kluczowe: innowacyjność, bariery, sektor MSP

WSTĘP

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw oprócz wielu cech pozytywnych i wysokiej efektywności charakteryzuje się występowaniem pewnych ograniczeń w funkcjonowaniu ich w gospodarce. Ograniczenia te wynikają głównie z uwarunkowań procesów gospodarowania, a także z samej istoty i funkcji tych przedsiębiorstw.

Cechą współczesnej gospodarki jest globalizacja wielu procesów gospodarczych, dlatego też małe i średnie przedsiębiorstwa muszą w pełnym zakresie uwzględnić jej wyzwania. Niestety, nie zawsze przedsiębiorstwa te mogą sprostać kryteriom konkurencyjności, z którymi znakomicie radzą sobie duże firmy. Małe i średnie firmy nie prowadzą często, ze względów finansowych, kosztownych badań innowacyjnych. Mogą korzystać

Adres do korespondencji – Corresponding author: Agnieszka Biernat-Jarka, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Polityki Europejskiej, Finansów Publicznych i Marketingu, ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa, e-mail: biernat-jarka.agnieszka@wp.pl

i korzystają z know-how, patentów i projektów z zewnątrz. Wybierają często takie strategie rozwojowe, które umożliwiają istnienie powiązań kooperacyjnych z dużymi przedsiębiorstwami. Z wielu barier rozwoju sektora MSP możemy wyróżnić przede wszystkim [Skowronek-Mielczarek 2005]:

- rynkowe – ogół niekorzystnych zjawisk związanych z otoczeniem podmiotów, zawężeniem rynków zbytu, nacisk konkurencji, dostęp do dostawców,
- finansowe – związane z podejmowaniem i prowadzeniem działalności (niskie wewnętrzne zasoby kapitałowe, koszty i procedury pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania, wydłużone terminy płatności),
- prawno-podatkowe – związane z wielkością i zmiennością regulacji prawnych,
- innowacyjno-techniczne – dotyczące przestarzałego parku maszynowego i trudności z dostępem do nowych technologii,
- informacyjne – obejmujące techniczne, finansowe i organizacyjne problemy dostępu do informacji,
- związane z zewnętrznymi procedurami zarządzania – trudności w pozyskiwaniu nowych pracowników, brak wiedzy, umiejętności, kompetencji.

Najistotniejszym ograniczeniem sektora MSP są jednak bariery kapitałowe. Brak swobodnej dostępności oraz wysokie koszty zewnętrznych źródeł finansowania mają niekorzystny wpływ na rozwój i ekspansję tego sektora, a co za tym idzie – spadek konkurencyjności i osłabienie pozycji na rynku. Finansowanie sektora MSP za pomocą kredytów bankowych jest trudne ze względu na duże wymogi bankowe w procesie udzielania kredytów, a także brak zabezpieczeń wymaganych przez bank.

Małe i średnie przedsiębiorstwa w fazie powstawania finansowane są najczęściej środkami własnymi właściciela i jego rodziny, natomiast w fazie rozwoju głównym źródłem finansowania jest akumulacja nadwyżek finansowych w przedsiębiorstwie. Kolejnymi czynnikami ograniczającymi funkcjonowanie MSP są wysokie koszty pracy, w tym szczególnie wysoka składka ubezpieczenia społecznego, które wpływają na wzrost cen produktów, a w związku z tym pogorszenie konkurencyjności firmy. Zdaniem pracodawców, regulacje prawne mają propracowniczy charakter, utrwalają tym samym bierne postawy pracowników na rynku pracy i kreują bezrobocie [Sawicka 2000].

Polskie małe i średnie przedsiębiorstwa mają wiele słabości, co utrudnia im tworzenie przewag konkurencyjnych. Głównym problemem jest niski poziom innowacyjności oraz przestarzały park maszynowy. Polskie MSP są w wysokim stopniu uzależnione od rynków lokalnych, co ma wpływ na stosunkowo małą ich aktywność na rynkach zagranicznych [Grzelak, Zimnicka 2000]. Coraz częściej przedsiębiorcy skupiają się na podnoszeniu standardów produkcji, wdrażaniu nowoczesnych metod produkcji i zarządzania.

Do najczęściej wymienianych czynników utrudniających rozwój innowacyjności przedsiębiorstw można zaliczyć [Mazurek-Kucharska i in. 2008]:

- niski poziom zatrudnienia w sektorach stanowiących nośniki tzw. gospodarki opartej na wiedzy,
- brak kapitału na innowacje,
- słabą współpracę środowisk gospodarczych i naukowych,
- niski odsetek przedsiębiorstw tworzonych w oparciu o nowe technologie,
- brak wysoko wykwalifikowanej kadry specjalistów przygotowanych do wdrażania strategii zarządzania opartej na wiedzy i innowacji,

- ograniczony dostęp do wysokospecjalistycznych usług doradczych w zakresie wdrażania nowych technologii i transferu wiedzy,
- niski poziom współpracy z samorządami i lokalnymi instytucjami,
- zbyt długie procedury patentowe,
- niski poziom wymogów społecznych i kulturowych w zakresie poszanowania własności intelektualnej i szacunku do kapitału wiedzy.

Sektor MSP w aktualnym okresie programowania 2007–2013 może korzystać z pomocy finansowej nastawionej na realizację działań innowacyjnych. Na plan pierwszy wysuwa się wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez rozwój innowacyjności.

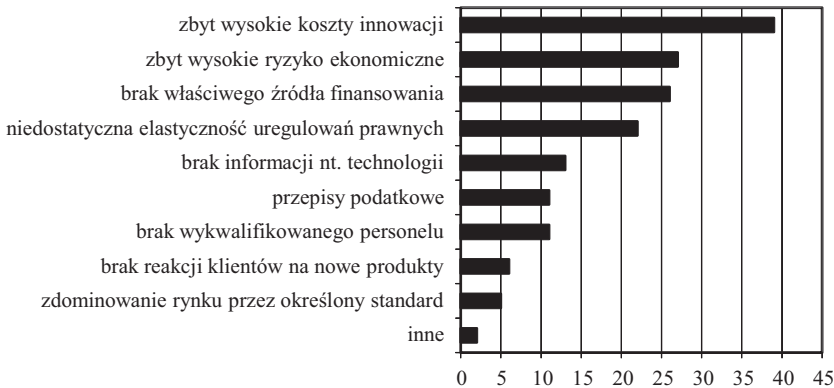
CEL I ZAKRES BADAŃ

Badania ankietowe dotyczące problemu innowacyjności sektora MSP zostały przeprowadzone w 2007 r. na próbie 61 przedsiębiorców z województwa warmińsko-mazurskiego. Badania te przeprowadzono na podstawie o kwestionariusza wywiadu. Celem badań empirycznych było przedstawienie stanu innowacyjności sektora MSP w województwie warmińsko-mazurskim oraz możliwości korzystania z dostępnych form wsparcia w ramach programów operacyjnych na lata 2007–2013. W wyniku przeprowadzonych badań starano się uzyskać informacje dotyczące problemów związanych z wdrażaniem innowacji w sektorze MSP.

Wybrani do badania przedsiębiorcy prowadzili działalność gospodarczą na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. W próbie badawczej znalazło się około 36% mikroprzedsiębiorstw, 28% przedsiębiorstw małych i 36% firm średnich. Najwięcej, bo aż 61% przedsiębiorstw biorących udział w badaniu prowadziło działalność dłużej niż 8 lat. Najmniejszą grupą firm były te najkrócej działające na rynku, czyli poniżej jednego roku. Przedsiębiorstwa działające powyżej 5 lat stanowiły prawie 87% wszystkich biorących udział w badaniu. Wśród badanej populacji większość stanowiły przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Prawie 30% stanowiły spółki z o.o., a niemal 15% reprezentowały inne formy prawne, gdzie najczęściej wskazywano spółkę jawną. Najmniejszą liczebnie grupą byli respondenci reprezentujący spółki akcyjne.

BARIERY WE WPROWADZANIU INNOWACJI W SEKTORZE MSP NA PODSTAWIE BADAŃ EMPIRYCZNYCH

Przedsiębiorcy wskazując na przeszkody we wprowadzeniu innowacji, szeregowali je w kolejności od najważniejszej do najmniej ważnej. Najważniejszą barierą, według przedsiębiorców, są ograniczenia finansowe, a przede wszystkim zbyt wysokie koszty innowacji. Kolejnymi przyczynami ograniczającymi wdrożenie innowacji w badanych przedsiębiorstwach były: zbyt wysokie ryzyko ekonomiczne, bariery prawne i przepisy podatkowe, brak informacji na temat nowoczesnych technologii, a także brak wykwalifikowanego personelu, który mógłby wprowadzić innowację oraz stosować innowacyjne rozwiązania.

Rys. 1. Bariery wprowadzania innowacji w badanych przedsiębiorstwach

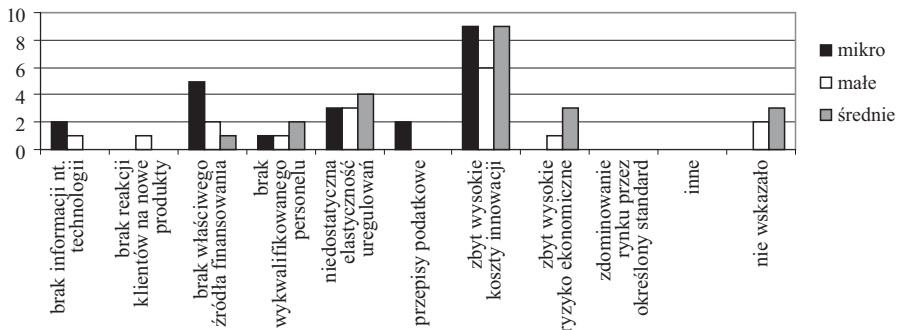
Fig. 1. The barriers of implementing innovations in researcher entrepreneurships

Źródło: Badania własne.

Source: Own study.

Najczęściej wskazywaną barierą we wdrażaniu innowacji bez względu na rodzaj przedsiębiorstwa był zbyt wysoki koszt wprowadzenia innowacji. W przypadku mikro- i średnich przedsiębiorstw przeszkoda została wskazana jako najważniejsza przez ponad 40% badanych. Dla prawie jednej czwartej badanych mikroprzedsiębiorstw brak właściwego źródła finansowania była najważniejszą barierą, a dla 18% małych i 18% średnich przedsiębiorstw najistotniejsza była nieelastyczność uregulowań prawnych, norm i przepisów.

Badani przedsiębiorcy wskazywali różne bariery wprowadzania innowacji w zależności od czasu działalności firmy. Dla firm działających najkrócej, do 1 roku, barierą wprowadzania innowacji był zbyt wysoki jej koszt. Dla firm działających najdłużej, powyżej 8 lat, ważnymi barierami były także brak właściwego źródła finansowania oraz zbyt wysokie ryzyko ekonomiczne.

Rys. 2. Bariery ograniczające wdrażanie innowacji w poszczególnych rodzajach przedsiębiorstw

Fig. 2. The barriers of implementing innovations in different types of entrepreneurships

Źródło: Badania własne.

Source: Own study.

Duże firmy posiadają większy kapitał lub też mają większą zdolność kredytową. Dlatego też łatwiej jest takim firmom wdrażać rozwiązania innowacyjne, które zawsze są opłacalne i obecnie są zdecydowanie najważniejszym czynnikiem wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw. Przedstawiciele małych firm często niestety nie mają wystarczających środków finansowych na kosztowne procesy innowacyjne. Dlatego też tak ogromną rolę w przełamaniu barier finansowych, które są uważane za podstawowe, odgrywa wsparcie ze środków w ramach funduszy strukturalnych UE.

PODSUMOWANIE

Wdrażanie innowacji w przedsiębiorstwach stanowi podstawę wzrostu konkurencyjności. Jednak jak wskazują badania przeprowadzone w województwie warmińsko-mazurskim do najważniejszych ograniczeń wdrażania innowacji w sektorze MSP należały: ograniczenia finansowe, prawne i podatkowe. Na zbyt wysokie koszty innowacji najczęściej wskazywali zarówno właściciele małych, średnich jak i dużych przedsiębiorstw. Właściciele firm wskazywali także na brak informacji na temat nowoczesnych technologii produkcyjnych a także problemy z zatrudnianiem pracowników mających odpowiednią wiedzę i umiejętności we wdrażaniu tego typu rozwiązań.

PIŚMIENNICTWO

- Biernat-Jarka A., Grzymska E., 2008. Wprowadzenie innowacji w sektorze MSP na przykładzie przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego, *Roczniki Naukowe SERiA*.
- Biernat-Jarka A., Grzymska E., 2008. The level of innovativeness in Poland on the example of enterprises from the warmińsko-mazurskie voivodship, *Acta Sci. Pol. Oeconomia* 7 (1).
- Biernat-Jarka A., 2008. Finansowe wsparcie innowacyjnej działalności małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, [w:] *Nowe tendencje i wyzwania w zarządzaniu. Koncepcje zarządzania*, WSiFiZ, Warszawa.
- Grzelak Z., Zimnicka K., 2000. Polskie małe i średnie przedsiębiorstwa w obliczu startu unii gospodarczej i walutowej. Wyd. Wyższa Szkoła Studiów Międzynarodowych, Łódź.
- Paluszkiewicz J., 2007. Kultura organizacyjna wspierająca innowacyjność w małych i średnich przedsiębiorstwach, *Acta Sci. Pol. Oeconomia* 6 (1).
- Sawicka J. (red.), 2000. Założenie i prowadzenie małego przedsiębiorstwa. Wyd. SGGW, Warszawa.

BARRIERS OF ENTERPRISES' INNOVATIVENESS INCREASE IN POLAND ON THE EXAMPLE OF THE SME SECTOR

Abstract. Implementation of processing and technological innovations in the SME sector is an opportunity to decrease productions costs and increase products quality. The research, concerning the barriers of implementing innovations, had been carried on the sample of 61 enterprises from the warmińsko-mazurskie voivodship with the usage of the questionnaire form. The respondents were the clients of the Consulting Points from the warmińsko-mazurskie voivodship. The researcher entrepreneurs pointed out different kinds of barriers

of implementing innovations. Most of the respondents pointed out financial barriers, meaning too high costs of innovations. According to entrepreneurs the innovating obstacle was also too high economical risk, the lack of technical information and the law regulation. The least essential for the firms were the market barriers.

Key words: innovation, barriers, small and medium sized entrepreneurs

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 23.12.2009